

УДК 633.368

ГОСПОДАРСЬКЕ ЗНАЧЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИРОЩУВАННЯ АРАХІСУ В УКРАЇНІ

Говоруха Є. В., здобувачка вищої освіти групи АМП1/1
Миколайчук В. Г., канд. біол. наук,
Миколаївський національний аграрний університет

Сучасний етап розвитку агропромислового комплексу України вимагає пошуку нових високоефективних та економічно вигідних культур, здатних адаптуватися до змін клімату. Однією з таких нішевих, але стратегічно важливих культур є арахіс культурний, або земляний горіх (*Arachis hypogaea* L.), який належить до родини Бобові. Впровадження нових сортів та оптимізація технологій його виробництва стає дедалі актуальнішим завданням для вітчизняної аграрної науки [1, 2].

Історичною батьківщиною арахісу є Південна Америка. Сучасні генетичні, ботанічні та археологічні дослідження вказують на те, що первинний центр походження та одомашнення виду знаходиться на стику територій сучасних Болівії, північно-західної Аргентини та Парагваю [2]. Найдавніші археологічні знахідки залишків арахісу виявлені в долині річки Занья в Перу і датуються віком близько 7600 років. До Європи, Азії та Африки арахіс потрапив у XVI столітті завдяки іспанським та португальським мореплавцям, після чого культура набула глобального поширення.

Арахіс є однією з найважливіших сільськогосподарських культур у світі завдяки своїй універсальності та надзвичайно високій харчовій цінності [2]. Головна перевага його насіння – високий вміст невисихаючої олії (від 40 до 60%), яка за своїми смаковими, дієтичними та хімічними показниками наближається до оливкової. Вони багаті на легкозасвоюваний рослинний білок (20–32%), вуглеводи (близько 20%), вітаміни та комплекс мікроелементів. У харчовій промисловості культура використовується надзвичайно широко: від виробництва олії та арахісової пасти до кондитерських виробів. Олія нижчих сортів знаходить застосування в миловарній промисловості, фармакології та косметології. Окрім харчової промисловості, арахіс має величезне значення для тваринництва. Після віджиму олії залишається макуха, що містить до 45% білка та є високопоживним концентрованим кормом для всіх видів сільськогосподарських тварин. Як представник родини Бобові, арахіс має велике агротехнічне значення. Завдяки симбіозу з бульбочковими бактеріями, він здатний фіксувати атмосферний азот, що робить його чудовим попередником у сівозміні, оскільки він збагачує ґрунт і знижує потребу у внесенні мінеральних добрив [1, 2].

На сьогодні український ринок арахісу на 99% залежить від імпорту. Проте глобальні зміни клімату відкривають нові горизонти для інтродукції цієї теплолюбної культури. Наукові установи, зокрема Інститут олійних культур НААН, активно працюють над формуванням сортового асортименту арахісу,

адаптованого до умов України [1]. Традиційно найпридатнішими для вирощування земляного горіха вважаються південні регіони, де фермери Херсонщині успішно культивували ранньостиглі сорти [5].

Водночас географія вирощування арахісу стрімко розширюється на північ. Показовим є досвід агрохолдингу Групи «Агротрейд», спеціалісти якого провели масштабні експерименти, висіявши культуру у Харківській та Чернігівській областях в нових для цієї рослини ґрунтово-кліматичних умовах [3, 4]. Результати виявилися позитивними: середня врожайність склала близько 1 т/га без застосування зрошення. Експерти відзначають надзвичайно високу рентабельність культури, яка може значно перевищувати показники традиційних сої чи соняшнику.

Арахіс є стратегічно важливою, високомаржинальною нішевою культурою з значним економічним потенціалом. Поступова адаптація технологій, використання районованих сортів [1] та інвестиції у відповідну техніку дозволять українським аграріям здійснити імпортозаміщення на внутрішньому ринку та успішно диверсифікувати виробництво.

Список використаних джерел

1. Полякова І.О., Ісаєва М.С. Сортний асортимент арахісу для поширення в Україні // Матеріали науково-практичної конференції «Олійні культури: сьогодення та перспективи» (21 березня 2023 р.) . Запоріжжя : ІОК НААН, 2023. С. 15-16. URL:<https://surl.li/fynhyp>.

2. Gelaye Y., Luo H. Optimizing Peanut (*Arachis hypogaea* L.) Production: Genetic Insights, Climate Adaptation, and Efficient Management Practices: Systematic Review. *Plants*. 2024. V. 13 (21). 2988. <https://doi.org/10.3390/plants13212988>

3. Вирощування арахісу в Україні: АГРОТРЕЙД тестує культуру на Харківщині та Чернігівщині. *E-land.ua*. 2025. URL: <https://surl.li/kyluov>.

4. Агротрейд експериментує: арахіс на Чернігівщині – чи запрацює нова аграрна ніша. *Landlord*. 2025. URL: <https://surl.lu/qaytiv>.

6. Мартюк О. На Херсонщині успішно вирощують арахіс. URL:<https://surl.li/kebkau>.

УДК 633.85

ІСТОРИКО-ГЕОГРАФІЧНІ АСПЕКТИ ПОХОДЖЕННЯ ТА ІНТРОДУКЦІЇ ЧУФИ (*CYPERUS ESCULENTUS* L.)

Юрченко Ю.О., здобувачка вищої освіти групи АМП 1/1,

Миколайчук В.Г., канд. біол. н.

Миколаївський національний аграрний університет

Чуфа (*Cyperus esculentus* L.) також відома як земляний мигдаль або смикавець їстівний, є унікальним представником родини Осокових